

самим передумови для «тріумфального ходу» більшовизму по Україні.

Протягом 1917 р. метафізична форма соціальної утопії лєнінізму у ході боротьби партії більшовиків за владу набула в Україні зримих рис. Руйнування громадянського суспільства за допомогою «партії нового типу», озброєної «всеперемаючим вченням» супроводжувалося поступовим відтворенням елементів державного організму, організаційним ядром якого і стала більшовицька партія, збережена від загального розпаду. Ради стали для більшовиків знаряддям для здійснення їхніх цілей зовні демократичною організаційною формою, а потім — апаратом влади, базовою ланкою «пролетарської» державності.

Література

1. Дорошенко Д. И. Война и революция на Украине // Революция на Украине по мемуарам белых. — К., 1990.
2. История Украинской ССР: В 10 т. — К., 1984. - Т. 6.
3. Ленін В. І. Про двовладдя // Повн. збір. творів. — К., 1973. — Т. 31.
4. Пайпс Р. Русская революция: В 2 ч. — М., 1994. — Ч. 1.

М. М. Войцеховський
(Університет внутрішніх справ)

КАДРОВА ПОЛІТИКА В ОРГАНАХ ВНУТРІШНІХ СПРАВ У ПОВОЄННИЙ ПЕРІОД (1946 – 1953 рр.)

Після закінчення Великої Вітчизняної війни органам внутрішніх справ УРСР прийшлося діяти в дуже складних умовах. Це пояснювалося чималими причинами. Зокрема, по закінченню війни в роботі з кадрами виникали проблеми багато в чому схожі з тими, що мали місце після громадянської війни, (значна частина працівників міліції загинула під час бойових дій, та багато в наслідок цього стали непрацездатними), а також обумовлені найсуворішим режимом економії коштів, які держава спрямовувала, насамперед, на відбудову народного господарства.

На період з 1945 по 1946 рр. некомплект особового складу міліції СРСР сягав від 7 до 50%, цей недолік намагалися ліквідувати випробуваними методами — оголошення партійних мобілізацій, що дозволяло на короткий термін поліпшити кількісні показники, але для поліпшення якісних характеристик кадрів був необхідний час і значні ресурси [Нєкрасов, с. 268].

Гостро стояли проблеми матеріальної бази, грошового утри-

мання, профпідготовки міліції та інше. Значною була плінність кадрів, лише за п'ять місяців 1946 р. з органів МВС УРСР було звільнено 2185 осіб за злочинні і аморальні вчинки [ЦДАГОУ, ф. 2, оп. 23, ч. 2, спр. 4939, арк. 32].

Станом на 1 січня 1946 р. органи внутрішніх справ УРСР були укомплектовані лише на 82%, а стаж роботи в міліції більшості працівників не перевищував п'яти років. За даними архівних документів на кінець 1946 р. укомплектованість кадрами органів міліції по областях УРСР була не однаковою. Так у східних областях, за списком нараховувалося начальницького оперативного складу 11 480 осіб, а за штатом необхідно 11661 осіб. Загалом некомплект штатної численності становив 1,8%.

Складніше положення було в західних областях Української РСР, штатний некомплект кадрів міліції становив 2,2%. [ЦДАГОУ, ф.1, оп. 23, ч. 1 спр. 3658, арк. 124].

З метою укомплектування кадрами органів внутрішніх справ видавалась значна кількість відомчих нормативних актів та рішень державних і партійних органів різного рівня. Так в докладній записці секретарю ЦК КП/б/У Коротченко про виконання рішення ЦК КП/б/У від 6 квітня 1946 р. «Про відбір і виховання кадрів із місцевого населення в органах МВС» зазначалось, що на протязі першого півріччя 1946 р. в органи МВС УРСР було прийнято всього 417 осіб з них 262 з числа місцевого населення і осіб демобілізованих з Червоної Армії [ЦДАГОУ, ф.1, оп. 23, ч. 1 спр. 3664, арк. 49].

У повосний час з усією гостротою піднімалося питання про підвищення загальноосвітнього рівня працівників міліції. І хоча в 1945 р. Наркомпрос РСФРР поставив за обов'язок своїм місцевим органам всебічно сприяти (аж до безкоштовного постачання навчальними посібниками) загальноосвітній підготовці працівників міліції, проте вжитих заходів, як зазначалось в наказі МВС СРСР від 14 серпня 1946 р., виявилось «явно недостатньо». Загальна оцінка стану роботи з кадрами міліції була дана в ряді відомчих актів МВС СРСР на початку 1947 р. Крім констатації слабого рівня загальноосвітньої підготовки, в них говорилось про «низький політико-моральний стан» (открита злочинність, значне число порушень дисципліни, аморальних проявів), незадовільному стані шкільно-курсової підготовки начальницького складу (особливо їхнього юридичного навчання), а також незадовільних матеріально-побутових умовах особового складу [Некрасов, с. 268].

Для підготовки кадрів в органи внутрішніх справ в Українській РСР діяли 10 спеціальні і постійно діючих курсів, серед них — Всеукраїнська школа МВС СРСР у Києві, школи міліції в Одесі, Львові, Харкові, курси міліції, а згодом школа міліції в Чернівцях.

Міліцейські кадри для УРСР готувались і в Росії, Звідти частина випускників навчальних закладів МВС направлялись у ті регіони СРСР, де гостро стояла проблема кадрів, зокрема у західноукраїнській області.

Внаслідок вжитих заходів вже до кінця 1946 р. міліція республіки була укомплектована на 92,4 відсотки [Из истории милиции Советской Украины, с. 182].

У 1947 р. з ініціативи ЦК КП(б)У України на службу в органи міліції Києва та Одеси було направлено 1250 комуністів і комсомольців.

Однак, як вже зазначалося вище, кількісні показники не впливали на якісні характеристики кадрів органів внутрішніх справ. Причинами цього в першу чергу можна бачити в якісному складі викладачів шкіл і курсів МВС УРСР.

Аналізуючи архівні документи можна привести наступні дані про якісний склад викладачів та курсантів шкіл і курсів МВС УРСР на кінець 1946 р.

У Всеукраїнській школі МВС СРСР на відділенні підготовки навчалось 181 курсантів, з них середню повну освіту мали 43 особи; незакінчену середню 122 особи; 6 класів — 15 осіб.

Середній вік курсантів складав від 20 до 30 років, а по стажу роботи в міліції від 2 до 4 років.

На відділенні перепідготовки навчалось 92 курсанта з них; незакінчену середню освіту мали 52 особи; середню повну освіту мали 26 осіб; середній вік курсантів складав від 25 до 35 років, а стаж роботи від 3 до 6 років [ЦДАГОУ, ф.1, оп. 23, ч. I, спр. 3637, арк. 268].

Така ж картина була в усіх навчальних закладах МВС УРСР.

На якість підготовки та перепідготовки кадрів міліції впливало і те, що значна частина викладацького складу шкіл та курсів МВС мали низький професійний рівень.

У Всеукраїнській школі СРСР серед викладацького складу вищу освіту мали лише шість осіб, середню 4; в Одеській школі міліції вищу освіту мали 5 осіб, середню 1 особа. Ще складніший стан серед викладацького складу був у

Львівській школі міліції та на курсах міліції у місті Чернівцях [ЦДАГОУ, ф.1, оп. 23, ч. I, спр. 3637, арк. 270].

Як бачимо кадри, які направлялись у діючі підрозділи органів внутрішніх справ після закінчення навчальних закладів МВС мали недостатній професійний рівень, що в свою чергу відображалося на якісних показниках практичної роботи.

Прагнення поліпшити роботу міліції, зміцнити її кадри багато в чому обумовило її передачу в жовтні 1949 р. у ведення МДБ СРСР. На дане рішення безпосередній вплив зробив і той факт, що

практично відразу по закінченні війни почалась підніматись хвиля репресій, і органи міліції переорієнтувалися на подання допомоги органам державної безпеки.

Усього в МДБ СРСР було передано (без транспортної міліції) 205 351 працівник міліції. Протягом наступного року чисельність міліції була збільшена майже на 15 відсотків і склала в 1950 р. 232 548 працівників [Нєкрасов, с. 271].

Численні статистичні і аналітичні матеріали, що відображають стан особового складу міліції після повернення її до складу МВС, свідчать, що проблема зміцнення кадрів залишилась такою ж гострою, як і в період перебування міліції в МДБ.

Проведені заходи по зміцненню кадрового апарату органів внутрішніх справ в деякій мірі дали свої результати. Та однак до середини 50-х рр. у зв'язку з надмірною централізацією кадрове питання стояло на одному з перших місць. Це було викликано тим, що при всьому бажанні кадрові апарати НКВС — МВС — РСР не могли врахувати особливостей для рішення кадрової проблеми, властиві окремо взятій республіці, краю, області.

Незважаючи на сувору централізацію в рішенні кадрових питань, склалася ситуація, мало чим відмінна, від тої яка мала місце в 20-ті рр: штатна чисельність органів, що працювали в однакових умовах, істотно відрізнялася; навантаження на працівників головних служб цих органів відрізнялися в десятки разів. Низьке матеріальне забезпечення призвело до штучного завищення посадових одиниць, в результаті чого в управліннях міліції замість відділськ створювалися «карликові» відділи, що складались з 4 – 6 одиниць, і «відділки» з 2 – 3 одиниць. Внаслідок цього співвідношення керівників і підлеглих складало 1:3, а старших оперуповноважених до оперуповноважених - 3:1 [Нєкрасов, с. 273].

Таким чином, численні недоліки в проведенні кадрової політики в повоєнний період, а саме: незадовільні матеріально-побутові умови особового складу, невисокий рівень професійної підготовки та перепідготовки курсантів, низький політико-моральний стан в органах внутрішніх справ привели до появи серед працівників міліції скритої злочинності та аморальних проявів. Все це негативно відображалось на практичній роботі, в першу чергу апарату карного розшуку, БРСВС та інших підрозділів міліції в боротьбі із злочинністю.

Література

1. Александров Ю. В., Воронин Б. А., Гельфанд И. А. и др. Из истории милиции Советской Украины / Под ред. П. П. Михайленко. — К., 1965.

2. Борисов А. В., Детков М. Г., Кузьмин С. И. и др. Органы и

войска МВД России. Краткий исторический очерк / Под рук. В. Ф. Некрасова. — М., 1996.

3. Центральний Державний архів громадських об'єднань України. — Ф.1, оп. 23, ч.1, спр.3 637.

4. ЦДАГО України. — Ф.1, оп. 23, ч. 1, спр. 3658.

5. ЦДАГО України. — Ф.1, оп. 23, ч. 1, спр. 3664.

6. ЦДАГО України. — Ф.1, оп. 23, ч. 2, спр. 4939.

Л. В. Полякова

(Запорізький юридичний інститут МВС України)

НАЦІОНАЛЬНІ ВІДНОСИНИ НА ПІВДНІ УКРАЇНИ

60 80-х рр. ХХ ст. В СВІТЛІ СУЧАСНОГО

ЕТНОДЕРЖАВОЗНАВСТВА

Сучасна ситуація в Україні, особливо в сфері міжнаціональних відносин, вимагає узагальнення історичного досвіду, в першу чергу, в сфері їх державного регулювання.

Сучасне етнодержавознавство як новий напрямок наукового пошуку в Україні лише починає формуватись. Існує три основних точки зору щодо місця і ролі держави в сучасному розвитку, в її взаємовідносинах з етносами.

Сутність першої точки зору (А. Степен, І. Уоллерстейн) полягає в тому, що держава повинна бути «оборонцем плюрастичної перспективи», нейтральною ареною, де діють, протистоять і ведуть боротьбу нації чи етнонаціональні групи. Це, однак, не виключає можливості розробки та реалізації державними установами поміркованої етнонаціональної політики [1].

Прихильники другої точки зору (М. Леві, М. Хехгер та ін.) відомі ще як автори досить поширеної на Заході теорії «центр-периферія», або, як ще її називають, «внутрішнього колоніалізму», стверджують, що держава є відносно автономною силою, керівні кола якої об'єктивно мають, а значить, і реалізують на практиці свої корпоративні інтереси, спрямовані, в першу чергу, на утримання влади. Це змушує їх діяти незалежно, а часто навіть всупереч інтересам і бажанням домінуючої нації. За таких умов політико-владні мотиви явно домінують над етнічними, а соціальна мотивація часто виступає визначальним фактором політики. Роль держави за таких умов зводиться переважно до розподілу привілеїв між окремими етносами та їх елітами.

Сутність третьої точки зору (Л. Ван ден Берг, М. Сміт) зводиться в основних пунктах до теорії «плюралістичного суспільства».